Переклади

Нікіта СТЕНЕСКУ *(31.03.1933 – 13.12.1983, фото взято із сайту https://www.cinemagia.ro/actori/nichita-stanescu-68164/poze/) – класик і реформатор румунського письменства другої половини XX століття, відомий поет, перекладач, есеїст, редактор, 4-разовий лауреат Премії Спілки письменників Румунії, лауреат міжнародної премії «Gotftfried von Herder» Віденського університету (Австрія, 1975), відзнаки Гердера (Австрія, 1977), Премії імені Міхая Емінеску (Румунія, 1977), Великої Премії «Золотий вінок» (Югославія, 1982), один із претендентів на Нобелівську премію з літератури (1980).*

Народився в місті Плоєшть, закінчив місцеву початкову школу (1944) та ліцей «Святих Петра і Павла» (1952), у старших класах якого розпочав свою діяльність як митець слова. Упродовж 1952–1957 років навчався на філологічному факультеті Бухарестського університету й активно входив у літературне середовище країни. Дебютував із віршами в періодиці (1957). Здобувши вищу освіту, деякий час працював коректором, а згодом редактором відділу поезії в журналі «Газета літераре».

1960 року видав першу збірку віршів «Сенс любові», примітну своєю модерністичною стилістикою. Наступні книги письменника – збірки віршів «Погляд сентиментів» (1964), «Право на час» (1965), «11 елегій» (1966), «Червоне вертикальне», «Альфа», «Яйце і сфера» (усі 1967), «Laus Ptolomaei» (1968), «Неслова», П'ять пальців», «Земля, яку звати Румунія» (усі 1969), «В класичному стилі», «Поезії» (обидві 1970), «Ясність серця», «Йон Не-кулче: Деякі слова впорядковані у формі вірша Нікітою Стенеску» (обидві 1973), «Стан поезії» (1975), «Epica magna» (1977); дитяча збірка «Книга для читання, книга для любові» (1980); збірки есе «Книга перечитування» (1972), «Віддих» (1983) тощо.

Його твори перекладені багатьма мовами світу й виходили в різних країнах Європи й Америки, як-от двомовна румунсько-хорватська збірка «Poezii-Poezija» (Югославія), англомовна «Ask the circle to forgive you» («Проси пробачення у кола», New-York – Cleveland – London, 1983) тощо. Сам письменник також активно перекладав із сербської, хорватської, займався редакторсько-видавничою діяльністю, багато подорожував, підтримував творчі стосунки з колегами по перу із різних країн.

Українською мовою поет Нікіта Стенеску заговорив завдяки Павлові Романюку, який 2008 року (друге видання – 2013) опублікував власні переклади його творів книгою «11 елегій та інші вірші», уривок із якої ми пропонуємо далі нашим читачам.

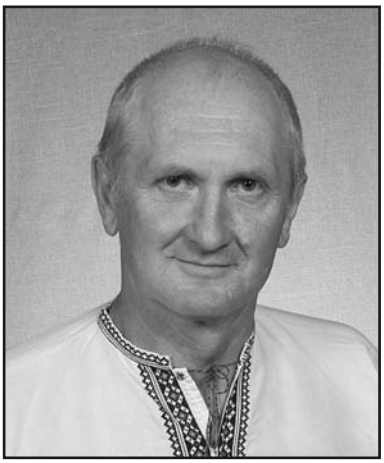

Павло РОМАНЮК – *сучасний українсько-румунський поет, прозаїк, перекладач, член Спілки письменників Румунії (1990) і Національної спілки письменників України (1994), педагог, науковець, громадський діяч.*

Народився 2 вересня 1953 року в українському селі Рона де Сус (Вишня Рівна) Мараморошського повіту Румунії в селянській сім'ї. Закінчив місцеву восьмирічку (1968) та український ліцей імені Драгоша Воде в місті Сигіт (1972). Після служби у війську (1972–1974) розпочав педагогічну діяльність учителем початкових класів у селі Репедя (Кривий) та викладачем української мови в рідному селі. Упродовж 1975–1979 років навчався на філологічному відділі (секція українська-російська мови) Бухарестського університету, по закінченню якого отримав посаду професора української мови в селі Русь-Поляна, де викладав до 1981 року, завідуючи кафедрою української мови. Від 1981 року й по сьогодні працює у Вишній Рівні: спочатку на посаді виховного директора й викладача української мови та музики (має музичну освіту по класу акордеон-гітара) та директора Будинку культури й бібліотекаря, наразі є професором. Закінчив аспірантуру Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича за спеціальністю «Українська література» (2000).

Уперше опублікувався 1972 року – з віршем в українській бухарестській газеті «Новий Вік». Автор збірок поезій «Замок перелітних птахів» (1976), «Непорочність мовчання» (1978), «Спектри» (1986), «Неспокій плинності» (1994), «Дзвони полудня» (1999), «Елегії Заратустри» (2004), «Монолог в Пантеоні, або Райдуга над Стіксом»

(2009), «Червоні коні серця» (2013), романів «Неповернення» (1981), «Сорочка Несуса» (1997) та ін.

Переклав із румунської українською мовою поезії Нікіти Стенеску, Екіма Ванчі, з української румунською – поезії Василя Махна. Його власні вірші перекладалися румунською, польською, англійською, німецькою, мадярською мовами, ввійшли до різних антологій.

Має досвід кореспондентської та редакторської роботи, він один із засновників Союзу українців Румунії (1990), активний учасник міжнародних наукових конференцій, симпозіумів.

Творчість літератора відзначено премією імені Івана Франка (США, Чикаго, 1982), Міжнародною Corona Carpatica-2006 (2006), Міжнародними літературними преміями імені Остапа Грицая (2008), імені Богдана Лепкого (2009), ювілейною медаллю «200 років з Дня народження Т. Г. Шевченка» (2014).

Нікіта Стенеску

11 ЕЛЕГІЙ ТА ІНШІ ВІРШІ

Переклад із румунської мови ***Павла Романюка***[1]

Уривок

ПЕРША ЕЛЕГІЯ

Присвячена Дедалу, засновнику
відомої родини митців, дедалів

I

Його початок в самособі
і він завершується самособою.
Його не сповіщає ніяке сяйво,
і не наслідує жодний хвіст комети.

З його середини ніщо не з'являється назовні,
Тому він не має образу,
ні форми. В якійсь мірі він подібний
на сферу,
яка містить в собі найбільше тіла,
вона оповита найтоншою шкірою.
Але він не має шкіри, стільки,
скільки має сфера.

Він знаходиться всередині – довершений, і,
хоча не заокруглений,
він дуже притіснений.
Але він не видимий.

Його не наслідує історія
власних рухів,
так як слід підкови
з довір'ям слідує коні.

II

Він навіть не має теперішності,
хоча неможливо уявити –
яким чином не має!
Він довершиний всередині.

Він – середина крапки,
натиснений в собі більше
ніж крапка.

III

Він не стикається з ніким
і з нічим, тому що не має
нічого народженого назовні,
щоби мав до чогось доторкатися.

[1] *Друкується за виданням:* Стенеску Н. 11 елегій та інші вірші / Нікіта Стенеску ; пер. із румун. Павла Романюка ; передм. Василя Махна. – Сигіт Мармароський : ЕКІМ, 2008. – 188 с.

ISSN 2075-1222 Рідний край. 2018. № 1 (38)

IV

Тут сплю я, заокруглений.
Все зворотність всього.
Він не протиставляється Йому,
тим більше – не заперечує, що:
говорить Ні тільки той,
який пізнає Так.
але він, який знає все,
сторінки з Ні і Так не має.

Не тільки я сплю тут,
а й цілий ряд мужчин,
чиїх ім'я ношу.
Ряд чоловіків заселив
одне плече. А ряд жінок –
друге.

Їм не вистачає місця. Вони –
пір'я. Яке невидиме.

Тут помахую крилами і сплю –
довершений в самособі,
починаючи з самого себе,
несповіщений ніяким сяйвом,
не наслідуваний жодним хвостом
комети.

ДРУГА ЕЛЕГІЯ, «ГЕТИКА»

Василю Пирвану

У кожне дупло був поставлений зевс.
Якщо тріснув якийсь камінь, то негайно принесли
і поставили там зевса.
Досить було того, щоб розірвав хтось міст, –
там ставили зевса,

або, якщо в асфальті якогось шосе
з'явилась яма, то в неї поклали зевса.

О, ні, ти ненароком або з неуважності
не врубай собі руку або ногу,
не вріж собі руки або ноги.

Зразу ж в рану поставлять зевса,
як кладуть повсюди,
там покладуть якогось зевса,
щоби ми йому молилися за те, що він
захищає все, що самозрікається.
Воїне, будь обережним
та не втрать одного ока,
бо принесуть і поставлять
в очну западину бога,
і він буде сидіти там окам'яніло, а ми
прославлятимемо його хвилюванням душі.
І ти хвилюватимеш свою душу,
прославляючи зевса, як чужинця.

ТРЕТЯ ЕЛЕГІЯ

Омріяння, брак часу і знову омріяння

I. Омріяння

Якщо пробудишся,
ось де можна дійти:
тільки досі.

Зразу око стане порожнім всередині,
мов тунель, погляд
з'єднується з тобою.

Ось де може дійти погляд,
якщо пробудиться:

Зразу стане порожнім,
подібно олов'яній трубі, крізь яку
тільки синявість кочує.

Ось де може дійти
твереза синявість:

Зразу стане порожнею внутрі середини,
мов артерія/жила без крові,
крізь яку видніються текучі пейзажі сну.

II. Відсутність часу

О, журбо короткочасна, зеленява комахо,
ви, благі яйця, заселюючи зерна
розбитого метеора; моїми долонями накриті,
щоб відродилось зовсім нове видовище.

Кімната виливається через вікна
і я не можу її зупинити у відкритих очах.
Війна синіх ангелів, зі списами під струмом,
Проходить в моїх ірисах.

Зливаючись аж до крові з предметами,
щоби спинити їх з самого початку,
Але вони вдаряються в підвіконня і течуть дальше
до нового ладу.

О, короткий жалю, довкола
залишається порожнеча сфера!
Стою в її центрі і, одне за одним, очі з чола,
зі скронь, з пальців відкриваються.

III. Споглядання

Зразу повітря починає кричати...
Сипле птахи на мої плечі
і вони встромлюються в плечі, в спину,
засідають все, що вже немає місця для стояння.
У плечі великих птахів встромлюються інші.
Мотузки тріпочучі тягну за собою,
підводні рослини.

ISSN 2075-1222 Рідний край. 2018. № 1 (38)

Потік птахів, встромлених
дзьобами один в одного,
метушиться,
з плеч моїх зсувається
в непочорніле замерзле море.
Потік вмираючих птахів,
на який варвари спустять загострені човни,
кочуючи безперестанно
в північні і незаселені краї.

IV

Неначе б розкрилась могила,
і рікою витекла
вся її містерія...

Він, погляд, тримає нас
в своєму полоні,
на одному з своїх кінців.

Смокче з нас скільки може,
немов би хотів показати нам
ангелів дерев
та інші видовища.
Дерева нас бачать,
а ми їх ні.

Неначебто розколовся лист,
і з нього потік ручай
зелених очей.
Ми полонені. Звисаємо на кінці
одного погляду,
який смокче нас.

V. Омріяння

Світ показувався блискавично.
Навіть скорше за появу літери А.
Я знав тільки одне: він існує,
хоча зір спозаду листя не бачив його.

Я переходив знову в стан чоловіка
так швидко, що аж вдарявся болюче
у власне тіло,
дуже дивуючись, що ще маю його.

Розтягав собі душу
в один і в другий бік,
щоби нею наповнити цівку рук.
Так само – і глобус з-понад плеч,
та й другі привиди – теж.

Я напружувався, щоби пригадати собі світ,
якого я блискавично зрозумів,
світ який мене покарав, вкинувши в це тіло,
мляво розмовляюче.
Але я не міг пригадати собі нічого.
Тільки це: я досяг Інше, Когось Іншого,
Десь Інде, які, впізнавши, – відкинули мене…

ЧЕТВЕРТА ЕЛЕГІЯ

Боротьба між внутрішністю і дійсністю

I

Ззовні переборене,
Середньовіччя відтягнулось в червоні
і білі келії моєї крові,
відтягнулось в собор з пульсуючими стінами,
жбурляючи і всмоктуючи віруючих,
в безглуздому кругообігу,
безглуздим простором,
кормившись/відгодовуючись великими шматками
місяця,
бажаючи існувати,
кусаючи крадькома, ніччю,
коли очі світу сплять
і тільки зуби тих, що говорять крізь сон,
видніються з темряви,
мов дощ блискучих метеорів,
мерехкотінням ритмічним.
Ззовні переборене,
середньовіччя ввійшло в мене,
та моє власне тіло
не розуміє мене,
моє власне тіло ненавидить мене
і для того,
щоби могло існувати –
ненавидить мене.
Таким чином
він спішить впасти в сон,
щовечора;
а зимою
все дужче та дужче оповиває себе
шарами леду,
здригаючись і вдаряючи мене і
тонучи глибоко в самого себе,
бажаючи
убити мене, щоби бути вільним
і не вбиваючи мене для того,
щоби бути, все ж таки, прожитим кимось.

II

Але повсюди в мені вогнища
в чеканні,
і великі затемнені процесії
з сяйвом болю.

Біль розірвання надвоє світу,
для того щоб увійти крізь очі, дві.
Біль розірвання надвоє звуків
світу,
для того щоби вдаряти в барабанну перетинку, дві.
Біль розірвання надвоє
запахів світу,
для того щоби лоскотали мої ніздрі, дві.

ISSN 2075-1222 Рідний край. 2018. № 1 (38)

І ти, о, ти, віднова зсередини,
ти, що спаровуєш половини, подібно
обніманню чоловіка зі своєю жінкою,
о, ти, і ти, і ти, і ти,
святкове стикання
зламаних половин,
з ледь палаючим полум'ям, на стільки затриманим,
що майже цілого життя потрібно
підняти його,
запалити вогнище, таке побажане,
сповіщаюче, врятовуюче
запалення вогнищ.

П'ЯТА ЕЛЕГІЯ

Принада реальності

Я ніколи не гнівався на яблука
тому що вони яблука, а на листя – що воно листя,
на тінь – що вона тінь, на птахів – що вони птахи.
Але яблука, листя, тіні, птахи
зразу нагнівались на мене.
Ось і мене повели до суду листя,
до суду тіней, яблук, птахів,
до круглих суддів, повітряних суддів,
тонких суддів, холодних.
Ось мене засуджено за незнаність,
за нудьгу, за неспокій, за нерухомість.
Вироки підписані на мові зернят.
Звинувачувальні документи запечатані
нутрощами птахів,
холоднуваті сірі покаяння, приписані мені.
Стою, скинувши головний убір,
намагаюся розшифрувати те, що мені припадає
за нехтування...
І не можу, не можу розшифрувати
нічого, а цей душевний стан, саме він,
гнівається на мене і засуджує, неуточнено,
на вічне чекання, на напруження зрозумінь
в самособі до того часу, поки не набируть
форму яблук, листя,
тіні,
птахів.

ШОСТА ЕЛЕГІЯ

Афазія

Стою межи двома ідолами і не можу вибирати
ні одного, стою
межи двома ідолами і паде дрібний дощ,
і не можу вибрати ні одного
і в такому чеканні задеревіють
ідоли в дрібному дощі. Стою
і не можу вибрати з-поміж двох
кусків дерева, а дрібен дощ паде і я не можу
в такому гнилому дощі вибирати. Стою,
а ті дві деревини показують свої побілілі кості
дрібним дощем.
Стою між двома кінськими скелетами
і не можу вибрати жодного, стою
і паде дрібен дощ, розмиваючи землю
з-під білих кісток, та не можу бігти.
Стою між двома ямами і паде дрібен дощ
а вода сточує землю зубами
зголоднілого щура.
Стою з лопатою в руці між двома ямами,
і не можу в цей дрібний дощ
вибрати першу, яку я засипатиму землею,
укушеною цим дрібним дощем.

СЬОМА ЕЛЕГІЯ

Вибір реальності

Живу во ім'я листя, в мене нервури,
промінюю зелене на жовте і
лишаюсь, щоб мене осінь згубила.
В ім'я каменів лишаюсь, щоб мене
кубічно втовкли в дороги,
як минатимуть швидкі машини.
Живу во ім'я яблук, і в мене шість
зернят викинених крізь зуби
молодої дівчини, що з думкою все про
ті мляві ебонітові танці.
Во ім'я цегли живу, з цементними браслетами,
прикріпленими на кожній руці,
в момент, коли обіймаю
припущений жовток існувань.
Ніколи не буду священим.
Маю занадто багато уявлень
про інші конкретні форми.
І через це навіть не маю часу думати
про моє власне життя.
Пробач. Живу во ім'я коней.
Іржу. Скачу через зрубані дерева.
Живу во ім'я птахів,
а головно во ім'я лету.
Думаю, що маю крила, але їх не видно.
Все для лету.
Все
для того, щоби підоперти те, що є,
на те, що буде.

Простягаю руку, яка замість пальців
має п'ять рук,
які замість пальців
має п'ять рук, які,
замість пальців,
мають п'ять рук.

Все для того, щоби обнімати,
докладно, все.
І щоби аж до крові
подряпати їх присутністю.

ISSN 2075-1222 Рідний край. 2018. № 1 (38)

ВОСЬМА ЕЛЕГІЯ, «ГІПЕРБОРЕЯНА»

I

Вона сказала тоді, побачивши нерухомі елементи
мого складу:
я б не хотіла, щоби ми подались в Гіперборею
і там народити,
подібно олениці, на снігу,
в бігу із криком,
пронизливими звуками, підвішеними на зірках ночі.
В холод з нами і на лід!
Роздягну тіло
І стрибну у воду, з душею незахищеною,
взявши, як межу,
морські тварини.
Океан збільшиться, правда, збільшиться,
поки кожна його молекула
стане, мов око оленя,
або,
ще більша,
мов тіло кита.
Стрибну в таку побільшену воду,
наштовхнувшись на мальовничі краєвиди,
швидкими, бенадійними рухами
в лету в зигзаги, вдарена
великими, темними, холодними молекулами,
нащадками Геркулеса.
Без можливостей втопитися, і без
можливості ходити або літати,
тільки зигзаги, зигзаги,
з папоротю породичавшись
через таку долю прогресивності...

Я б хотіла, щоби ми подались в Гіперборею,
і там тебе народити живого,
кричучи, біжучи, роздроблена зубами
синього неба,
на льоду розколотого на айсберги,
рознесені під синявим небом.

II

Вона зразу припалила світло
коло її коліна, вертикальне,
під червоним непорочним
капелюхом.

Кинула біля моєї ноги книжку,
написану клинописом.
Пресовані ангели, мов квіти,
струшувались, роздріблені, на платформи.

Ангели, подорожні між буквами,
між верхньою і спідньою сторінками,
витончені, без води і холоду в собі,
зі страшним лезом...

Щоби відрубати ними мої погляди,
які без мого дозволу виросли,
коли, мужню тогу, журбу мою тяжку,
льодовою застібкою застібну.

В Гіперборею, – туди, – сказали мені,
і ми, взявши одне одного за шию
правою рукою, нелетючою,
пірнаємо попід лід у воду.

Гіперборея, смертна вона
тронуючих розумом,
місце народження кам'яних дітей,
з яких тільки святих вирізблюють.

Гіперборея, біле, чорне,
золото-срібло, виявлення, невиявлення, смуток
у безперестанному шуканні.

III

Зразу вона підносить голову:
понад нею пробігають білі кулі
і хмари розриваються на зеленяві стрічки.
Появляється сфера з темряви, мов гори,
яку птахи, стоячи дзьобами встромлені,
з тяжким помахом крил, крутять.
Без сумніву, мрія про польоти здійснилась тут.
Можна побачити великих журавлів,
встромлених у скелю,
рухаючись повільно. Можна побачити
величезних орлів, з головою, закопаною в каміння,
оглушливо махаючи крильми, і можемо побачити
птаха, більшого за всіх,
з дзьобом, як синя вісь,
довкола якої кружляє,
з чотирма порами року сфера.
Без сумніву, мрія про польоти здійснилась тут,
і зеленява позолота сповідує
більш бурхливу мрію.

ЕЛЕГІЯ ЯЙЦЯ, ДЕВ'ЯТА

В одному чорному яйці нагріваюсь
чеканням лету, що мешкає в мені;
сидить один коло одного, зліплене,
єство коло єства.
Відчуття одного крила протікає в моїй спині,
сенсація ока шукає собі одну очну западину.
О, ти, велика темряво,
ти, нудотне, окам'яніле народження.
Присіла на мене ідея
і квокче мені по-материнськи.
Тепер все, що існує, стало
круглою і тривкою теплотою.
Щось подібне до дзьоба вискакує з мене
на всі боки, так – зразу.
Відмовляє стати обеліском

ISSN 2075-1222 Рідний край. 2018. № 1 (38)

інтимний, зігнутий хребет.
Пробиваю шкаралущу моєї шкіри, погорілої,
приліпленої аж до душі,
щоби залишилась неповерненою
перша спроба ходіння.
Ой як підскакують чорні шкаралупи!
Відчуваю себе дужчим і неохопленим летом,
приліпленим до того куди,
Склепінням довколо обкладений.
Випучую очі з нереальними погладами
праворуч, ліворуч, догори і вдолину,
народжуючи ряд царів-тварин,
які знають чудово вмирати.
Простягаю і кістляве перо освітлене,
доторкаючи ввігнуту чорність.
Чорні шкаралупи зразу підскакують
і ось я знову лагідним став,
закритий у ще більшому яйці,
виключеним ще більшою ідеєю,
половина жовтка, половина птаха
в оманливій рухливій грі.
Велике яйце! Наголошений склад
в послідовнім зростанні відірваний
без стелі сталактит
звабленій.
Концентричні яйця, чорні, розбиті
кожне по порядку та окремо.
Пташення відкинуте летом,
перейшовши з яйця в яйце,
з середини землі аж до Алкору,
в ритмічному, широкому відлунні.
«Єство» старається з «єства» вийти,
око з ока, і все сам на себе спускається
немов чорний сніг, важкий.
З одного яйця в інше ще більше
до безконечності народжуєшся,
крило нелетюче. Тільки зі сну
може пробудитись кожний, –
але з шкаралупи життя – ніхто.
І ніколи.

ЛЮДИНА-ЧУДОВИСЬКО

Присвячується Ґеорґу Вільгельму Фрідріху Гегелю

Людина-чудовисько має давнє походження.
Вона походить ззовні:
ззовні листя, ззовні охороняючого світла
і навіть ззовні самої себе.

Приходячи – втілюється.
Таким чином вона наповнюється
безформними зображеннями,
що звисають, волохаті,
на краях існування,
або просто вона вистежує існування
і народжується
й піддається поглинанню.

Не знати хто кого з'їдає.
Чудовисько-людина кидає великі піраміди
порожнечі
через великі пустелі.

Вона наближається, наближається.
Зустрічає сферу.
Має вигляд повітря і самумів.
Вона з'їдає лист,
але поїдає зсередини.
Назовні вона черево,
а всередині рот із зубами.
Не знати хто кого поїдає.

Чудовисько-людина обколює земну кулю
й існує тільки до того часу,
поки не впізнає існування.

Душі мертвих –
земна атмосфера.
Дихаємо їхніми душами;
душі їх встромлюють по пальцеві
глибоко в наше дихання.

Чудовисько-людина вмирає
для того, щоби познайомитися зі смертю.
Нею можна дихати
і сама також
вона дихає
живі і неживі предмети
немовби вони були повітрям.

Не можна знати хто кого дихає.
Історія згущується в урочистих словах;
Майбутнє постає перед нами у формі
говору
вимовленого якимись ротами
більш досконалими за наші.

Земля того «бути»
вбирає повітря з землі того «не бути».
Не знати хто ким дихає.
Чудовисько-людина приходить і бачить.
не знати чи між її оком
та оком предметів
існує якась прогалина для погляду.

Сітчатка людини-чудовисько приліплена
до сітчатки предметів.
Бачаться разом, зразу,
одна одного,
одні одного,
інші інших.
Не знати хто кого бачить.

Не існує місця для знаків,
для напрямків.
Все приліплено до всього.

ISSN 2075-1222 Рідний край. 2018. № 1 (38)

Чудовисько-людина приходить ззовні,
вона приходить звідтіль –
звідтілля.

Прибувши,
не знати хто прийшов
і хто насправді є звідти
і ще дальше звідтілля
хто є.
Все приліплене до всього;
Черево до черева,
Дихання до дихання,
Сітчатка до сітчатки.

ДЕСЯТА ЕЛЕГІЯ

Я є

Я хворий. Болить мені рана
роздавлена копитами коней в бігу.
Невидимий орган,
той, безіменний,
безчутний, невидимий,
без нюху, без смаку, недоторканий,
той поміж очей і барабанною перетинкою,
той між пальцем і язиком, –
ще звечора зник мені одночасно.
Спочатку приходить вид, опісля перерва,
не існує око для чого йде;
Приходить нюх, опісля тишина,
не існує ніздрів для чого приходить;
Опісля смак, мокре коливання,
опісля знову перерва,
опісля тимпани для лінивих
екліптичних рухів;
потім дотик, гладження, сковзання
по простягненій дузі,
замерзла зима рухів
завжди з засніженою площею.
Але я хворий. Хворію на щось,
що межи слухом і видом,
на якесь то око, на якесь то вухо,
невигадане ерами.
Тіло гілка без листя,
Помираю від рани, яка не вмістилась
в моє тіло, здатне принимати їх,
розстрочених в словах, даючи мито проміння
митницям.
Ось я, лежу простягнутий на камінні і стогну,
органи роздроблені, маестро,
ой, божевільний, бо він страждає
за всесвіт.
Мене болить, що яблуко яблуком,
я хворий на насіння і каміння,
на чотири колеса, на дрібний дощ
метеоритів, на палатки, на плями.

Орган, що зветься трава, спасли коні,
орган, що зветься бик, закололи
зигзатичною тореадорською блискавкою,
яка стала твоєю ареною.
Орган Хмара розплавився
в зливних швидких дощах,
а сцілившись органом Зима,
ти постійно відмовляєшся.
Болить мені диявол і дієслово,
болить мідь і зозуляче молоко,
болить собака, заєць і олень,
дерево, дошка, оздоба.
Середина тому болить мене,
і ребро, яке тримає мене
відкиненим через тілесну межу
від інших тіл, божественних.
Я хворий. Болить мене рана,
яку я ношу на підносі,
мов кончину святого Івана
в танці жорстокої слави.
Не хворію тим, що його не видно,
тим, що не можна нюхати, тим, що
не можна вмістити у вузьке, кістляве
скріплення моєї особи, виставлене
простому світові, що не терпить
інших смертей, тільки тих, вигаданих нею,
які мають сповнитись.
Не на пісні я хворію,
а на вікна розбиті,
на число один я хворію,
бо воно не може поділитись на перса,
на дві вії, два вуха, дві п'яти,
дві ноги в бігу, які не можуть стояти на місці.
Бо не може поділитись на два ока,
на двох блукаючих, на два виногради,
на двох мучеників, що відпочивають на вогнищі.

ОДИНАДЦЯТА ЕЛЕГІЯ

На початку весняних робіт

I

Серце більше за тіло,
що скаче зразу зі всіх боків
і падає назад зі всіх боків
на нього,
мов винищувальний дощ лави,

ти, більший зміст ніж форма, ось
що самопізнання, ось
чому матерія в болях народжується з самосебе,
щоби могла померти.
Вмирає тільки той, що пізнає себе,
Народжується тільки той, що сам собі свідок.

Мені потрібно б бігти, сказав я,
але для цього необхідно спочатку
перегорнути душу лицем до
нерухомих моїх прадідів,

ISSN 2075-1222 Рідний край. 2018. № 1 (38)

відтягнутих за вежі власних кісток,
подібно мозку,
нерухомо,
немов роботи проведені до кінця.
Можу бігти, бо вони в мені.
Буду бігти, бо тільки те, що нерухоме
в самособі,
може рухатись,
тільки той, що сам в собі, є супроводжений;
І знає, що непоявлене серце впаде ще більше
у своєвласний центр,
або,
розбите на планети, піддасться істотам
і рослинам,

або
буде лежати простягнуто під пірамідами,
мов за чужими грудьми.

II

Все просте, таке малозначне, що
стає незрозумілим.

Все так близько, так близько,
що відтягується за очі
і більше його не видно.

Все настільки точне весною,
що, тільки обколовши його мною,
можу знати про нього,
мов про появлення трави сповіщене
словами рота, що вимовляє їх,
сповіщене ротом серцю,
серцем своєму зерну,
тому, що в самособі нерухоме,
немов зерно землі,
яке вповиває довколо себе
безліч рук гравітації,

стискаючи до себе все і зразу,
з таким сильним обіймом, що
поміж його руки вискакує рух.

III

Отже, буду бігти у всі боки
зразу,
за власним серцем буду бігти,
немов колісниця бойова,
яку зі всіх боків, одночасно,
тягнуть табуни батожених коней.

IV

Буду бігти, аж поки просування вперед, біг
перебіжить мене і віддалиться від мене,
подібно до віддалення лушпини фрукту від зерна,
аж поки біг
навіть в самособі буде бігти і зупиниться.
Але я впаду на неї,
подібно молодого чоловіка,
що коханку зустрічає.

V

Але після того як біг перебіжить мене,
після того як, рухаючись в самособі,
стане немов камінь або,
скорше, подібний ртуті,
що під склом дзеркала,
буду бачитись у всіх речах,
обніму самособою
всі речі разом,
а вони кинуть мене назад,
після того як все, що було в мені предметом,
перейшло давно в предмети.

VI

Ось я
залишився тим яким є,
з прапорами самотності, з щитами холоду,
біжу назад до самого себе,
відриваючись з повсюду,
відриваючись з попереду мене,
ззаду мене, праворуч од мене, і
ліворуч од мене, з-над і з-під мене,
рушаючи з позавсюди і даруючи
повсюди знаки спогадів:
небу – зірки,
землі – повітря,
тіням – гілки з листя на собі.

VII

... дивне тіло, асиметричне тіло,
здивоване самим собою
в присутності сфер,
стоячи здивовано перед сонцем,
чекаючи з нетерпінням,
щоб світлу виросло придатне тіло.

VIII

Підпиратися своєю власною землею,
коли ти насіння, коли зима
розплавлює кістки свої білі і довгі,
а весна піднімається.

Опиратися на власну країну
тоді, коли ти, людино, самотня,
коли тебе терзає нелюбов,
або просто, коли зима розпадається,
а весна рухає свій сферичний простір,
подібно серцеві,
з самого себе – в край.

ISSN 2075-1222 Рідний край. 2018. № 1 (38)

Ввійти очищеним у весняні роботи,
сказати насінню, що воно насіння,
сказати землі, що вона земля!
Але перш за все ми насіння,
ми ті, бачені зі всіх боків разом,
немовби ми жили в оці,
ми поле, на якому замість трави
ростуть погляди – і ми з самособою поруч,
тверді, майже металічні, косимо стебла
так, щоб вони подобали всім речам,
серед яких живемо
і які наше серце народило.

Але передусім ми насіння
і приготовляємось із самогосебе кинутися
в щось інше, більш вище, в щось інше...
яке носить ім'я весни...
бути всередині явищ, завжди
всередині явищ.

Бути насінням і спиратись
на свою власну землю.

1966

ГОРІЛА ЛІКАРНЯ

Дуже дивний сон в цю ніч приснився мені!...
...Горіла лікарня, горіло все, і хворі,
І полум'я шкварчало у м'ясі.
Білий тремтячий сміх Саваота.

Що за сміх пронизував мене цієї ночі!
Сміх повалених мурів,
Розчавлюючи під собою крики, миттєвість
І сяйва впадені місяця.

А місяць... ой, як сніжило цієї ночі
На вулицях, занурених у сни...
Ой, як падав сніг на шорстке м'ясо!
Розпуста полум'я була в убитих снах.

ДЕБЮТ
Літературна газета, 12.1957

РАНІШНЯ ЇЗДА ВЕРХИ

Присвячується молодому Емінеску

Вдаряється в дерева, перехрещується мовчання,
стає далеччю, в пісок себе перетворює.
До сонця мій єдиний погляд повертаю
в бігу на моїх плечах чую листя падіння.
Шматуючи поле, дибки, мій кінь підносить підкови,
огорнений димом, з калюжі скачучи.
Ave, до тебе повертаюсь я. Ave!
Сонце вибухнуло над світом, кричучи.

Кам'яні барабани б'ють, сонце зростає умить,
твердиня
з аквілами видимо паде поступово в повітря,
блищить.
Мовчання стає синявим вітром зримо шпора тіні
його
збільшує й тремтить в ребрах польових
невловимо.

Сонце рве горизонт на рівні частини.
Твердиня руйнує свої кінцеві потертя.
Обидва сині списи, без вороття, погляди, кидаю,
щоб до днини його щасливим в задумі зустрічати.
Мій кінь дві підкови стане піднімати,
Ave, припливи світил, ave! – кричати.

Сонце вискакує з речей, кричить,
глухі і вдумливі леза хитає.
Моя душа його – аве! – зустрічає,
й мій кінь дибки копита піднімає.
Грива русява моя в повітрі горить.

ГІМН

О, речі не виросли разом зі мною.

Колись, в дитинстві, доставали тільки до
підборіддя,
покритого мряками.

Пізніше,
наприкінці війни,
ледь доставали до стегна,
мов болюча камінна шабля.

А зараз,
Коли вони вже нижче стегна,
Подібно до вірних собак,
піднятою рукою
друге лице зірок доторкаю.

Навіть і музика сфер,
для святкування молодості,
ще більше звучить.

КРЕДО

До кола дугастого часу, що землю по орбіті рухає,
я нитку мого життя добавляю,
щоб кожним подихом моїх грудей
зблизити кругле небо й зорі з глибин очей.
І який би той камінь не був, моя п'ята, що торкає
його,
дарує, оболонкою мозковою повертає з дороги.

ХВАЛА ЛЮДИНІ

З точки зору дерев,
сонце – смуга тепла,
люди – приголомшена емоція...
Вони – ходячі фрукти

ISSN 2075-1222 Рідний край. 2018. № 1 (38)

щонайвищоого дерева!
З точки зору каміння,
сонце – це падаючий камінь,
люди – тихе притискання...
Рух, добавлений рухові,
і світло, яке споглядаєш із сонця!
З точки зору повітря,
сонце – повітря, сповнене птахів,
крило об крило черкаючих.
Люди – небачені досі птахи,
з крилами, що виросли всередину,
які помахують, пливучи, кружляючи,
в найчистішому повітрі – думці!

ВІРШ

Скажи, якщо б я спіймав тебе якогось дня
і поцілував би підошву твоєї ноги,
правда, що опісля ти б шкутильгала трошки,
боячись не розчавити поцілунок?...

САВАНАРОЛА

Переді мною з'явився Саванарола, кажучи:
Спалімо дерева на вогнищах суєти,
спалімо траву, пшеницю, кукурудзу,
розкрушім каміння, викоріньмо ріки
із їхніх русел, щоб все виглядало простіше,
зовсім інакше!
Повідмовляймося від ніг,
бо хода – це суєта.
Повідмовляймося від очей,
бо погляди – це суєта.
Повідмовляймося від вух,
бо слух – це суєта.
Повідмовляймося від рук,
щоби все було простіше, зовсім простіше!
Мені Саванарола з'явився у сні,
немов давня рана мозку світу.
Це все мені об'являлося у сні,
а я пробудився, горлаючи, як навіжений.

ПІСНЯ

Тільки теперішня хвилина пам'ятає що-небудь.
Що було, ніхто вже не знає.
Мерці завжди міняються своїми іменами,
числами, один, два, три...
Існує тільки те, що повинно існувати,
тільки випадки, які не відбулися,
звисають на стовбурі ненародженого дерева,
напівпримарами...
Існує тільки мій задерев'янілий тулуб,
старий, останній, кам'яний.
Мій смуток чує, як ненароджені собаки
гавкають на ще не народжених людей.
Ми, жителі цієї секунди,
ми нічний, струнký сон,
з тисяччю ніг, який ганяє повсюди.

ЮНАКИ НА МОРІ

Це море вкрите юнаками,
які вчаться, стоячи, по хвилях ходіння,
інколи на течії спираючись ліктями,
або на ціпке сонячне проміння.
Я лежу на широкому пляжі, розміряному вщент
на точні трикутники, стежу і позираю,
немов на причалі, там горизонт,
та безліч парусів. І з нетерпінням чекаю,
щоби хтось із них посковзнувсь і впав зі стремення,
бодай в прозору хвилю, по коліна,
але вони пружні і спокійні юнаки,
навчилися по хвилях ходіння.

ПУСТЕЛЯ

Присвячую Віорелові Падіна

Я стояв з лапою змучений
на рані зайця,
мені щось пахло життям звечорілим,
мов в дзеркало я дивився на сонце,
і грива довга притискала мене аж поза пісками.
Мій біг – це замість голоду,
тепер тільки кров'ю майоріє на прапорах.
Я тримаю мою лапу лева
на пораненому зайці.

Тебе я молю,
щоб тобі снилось і за мене.

НА ПІВНОЧІ ПІВНОЧІ

І те, що не існує, може вмирати,
Так само, як і життя однієї тварини,
про стан якої я не знав ніколи.
Він інколи появлявся
твоєю формою ходу,
але я був занадто сонним, щоб його побачити.
Він співав інколи у твоїх поглядах,
коли ти дивилась крізь мене
на мою власну юність.
Він інколи продовжував твою руку.
Він добавляв запаху
з тендітним запахом розкладання
скелету сніжинки снігу.
Я ніколи не відчував його присутності.
Навіть і в цій секунді,
Коли, захолоднілий, зразу погоджуюсь
З усім тим, що не існує.
Ой, навіть і те, що не існує, може вмирати.

НАСТУП

Я паровий локомотив
у слід якого рейки випаровують.

ISSN 2075-1222 Рідний край. 2018. № 1 (38)

Я птах який летить
у слід якого повітря кам'яніє.

Я слово яке крутиться
залишаючи позаду труп.

Я час який вискакує
з годинника який кристалізується.

Я трава якій вийшов горб
від кількості зелені.

Я голод що біжить
попереду одного черева.

Я той що народжується
з однієї матері на стільки правдивої

на скільки неправдивим я є.

ВИД

Як кожна прозора душа,
всім невидимим я забруднився.
Закрив відкриті двері до раю
скляним конем,
крізь які бачив зайця,
крізь які бачив орла,
крізь які ввижав лисицю.
крізь які я бачив мене ненародженого,
простягнутого на світлість бронзову кулі,
коронований овочами,
проготовленими,
звареними.
їстівними.

СВІТ ВИТІСНЕНИЙ

Камінь то світло
Витіснене
Він не бачить,
Його можна бачити
Його ніщо не болить,
Він болить,
Так як болить вершина гори
Орла,
Витіснюючи його в політ
І в слова.

КАМІНЬ

Камінь
То людина
В яку інша людина
Пхає руку
І перекидає її навиворіт
Немов рукавицю!

КЛЮЧІ

Мій ланцюг з ключами впав із зірок в мозок,
брязчали мої розуми від болю і від звуку.
Тіло моє стало залізним ключем,
боже, для великих дверей
до колодки якого не можу дістатись,
тільки якщо ти мене підіймеш на руках.
Давай, який ти великий, ти,
давай, який ти байдужий,
покрути мене і розірви
і відкрий вже ті двері!
Давай, відкрий вже!

ПОЕЗІЯ

Поезія око яке плаче.
Вона плече яке плаче,
око плеча яке плаче.
Вона рука яка плаче,
око рука яка плаче.
Вона підошва яка плаче,
око п'яти яка плаче,
око п'яти яка плаче.
О ви, друзі,
поезія не сльоза
вона самосльоза,
плач невигаданого ока,
сльоза ока
того що має бути гарним,
сльоза того який має бути щасливим.

БІДКАННЯ

Мати каменя
тримала свого новонародженого сина
окам'янілого
в обіймах тримала його
і бідкалася, бідкалася.
Ой ти, горо,
кам'яна сльозо
мого серця кам'яного!

ПЕРЕДЧУТТЯ

Не сніжить, коли холодно.
Не дощить, коли дуже тепло.
Не приходять слова, коли ти народжуєшся.
Не настає новий рік, коли вмираєш.
Не для бачення світло.
Не для міфології боги!
Не для часу зірки.
Не для Ні є Ні!

Ніколи не приходиш, коли я так тужу за тобою.
Не помираєш ніколи,
коли ненавиджу тебе до смерті.

ISSN 2075-1222 Рідний край. 2018. № 1 (38)